

170 JAAR GEMEENTERAADS- VERKIEZINGEN IN TIELT

© Romain Vanlandschoot, 2000

De artikelenreeks “100 jaar gemeenteraadsverkiezingen te Tielt” verscheen tussen juni en november 1982 in de stadskrant De Gazette van Tielt. Dit is een herwerkte en aangevulde versie, gepubliceerd door de Stichting Jean Lemey.

INHOUD	blz.
I. De schijndemocratie van de 19e eeuw (1830-1893)	3
II. De intolerante burcht. De cruciale jaren (1878-1896)	7
III. Barsten in het oud gebouw (1896-1921). De revolutie van onderpastoor Moncarey	10
IV. De erfenis van het front (1918-1940)	14
V. Nieuwe leien, oude griffels (1946-1976)	18
VI. Een kwarteeuw fusie in vier schuifjes (1977-2000)	21
<i>illustraties</i>	26

I. DE SCHIJNDEMOCRATIE VAN DE 19e EEUW (1830-1893)

De gemeente is zo oud als de Middeleeuwen. Ze is tevens een product van de Franse Revolutie, het Napoleontisch bestuur en de Nederlandse periode. Ze is tenslotte zo nieuw als de Belgische staat zelf.

Koning Willem I noemde de plaatselijke bestuursorganen regentieraden. Oorspronkelijk zetelde de burgemeester als eerste onder zijn gelijken. Maar om zijn eigen macht te versterken heeft de koning in 1825 van de burgemeester een centrale figuur gemaakt. Hij is dat tot op heden gebleven.

Hoe dan ook, Frans, Hollands of Belgisch, de gemeenten konden doorgaan voor kleine republieken met een taai historisch verleden en een onuitroeibare hoop op lokale autonomie.

Van de eerste Belgische equipe van burgemeester Jean Poelman tot aan de verkiezingen van het jaar 2000 ligt een lang verhaal, dat noch saai, noch monotoon is.

Het gemeentebestuur werkt onder de ogen van de bewoners. Daarom gaat het niet vrijuit van kritiek, kleurige folklore, hardnekkige ruzies en onbegrepen kommer en kwel voor het kleine, dagelijkse leven. En toch... kleinschaligheid moet niet noodzakelijk kleinzieligheid voortbrengen als wrange vrucht van het politieke bedrijf. De 'wakkere' burger weet van wanten: achter elke verkiezing ligt een eigen machtsstrijd en een plan van aanleg voor een plaatselijk algemeen welzijn.

Een handjevol notabelen

De Hollandse regentieraad was het product van een getrappt kiesstelsel: een 25-tal mannen kwamen in aanmerking om als kiescollege de raad periodisch te vernieuwen. Daarom besloot het revolutionair Voorlopige Bewind van baron Surlet de Choquier op 8 oktober 1830 dat in de gemeenten, onmiddellijk, een rechtstreekse verkiezing moest plaatsvinden. Tielt bezat op dat ogenblik nog een aantal vlasbazen en andere Hollandsgezinden die de Duitse prins van Coburg, uit Engeland overwaaierend, om economische redenen (de Franse concurrentie!) liever niet zagen komen. En zo grepen er op 18-19 oktober nog enkele wanordelijkheden plaats in de stad. Op 11 november konden dan de eerste gemeenteraadsverkiezingen georganiseerd worden voor nauwelijks 1% van de bevolking. Er waren slechts 115 kiesgerechtigden (op een bevolking van 11.509 inwoners). De 12 meest belastingbetalende burgers vormden het kiesbureau. Je moest immers een flink stuk belasting betalen (cijnskiezer) of een eerbiedwaardige titel van advocaat, geneesheer of notaris dragen (capaciteitskiezer) om te kunnen meedoen.

De verkiezingen gebeurden in twee keer, omdat een aantal verkozenen voor de eer bedankten. De definitieve ploeg van 12 man, bij de tweede ronde op 25 november, zag er als volgt uit: Jean Poelman, burgemeester, samen met Henri Ysenbrant, Leon De Volder, Pierre Plettinck, Charles Stevens, Louis Verougstraete en Joseph Bouquillon, dat is één meer dan de helft van de verkozenen, grootgrondbezitters of actief in de vlas-, lijnwaadolie- en molenaarssector; twee notarissen, Charles

Roelandts en Constant De Roo; twee landbouwers, Augustin Lampaert en Louis Wambeke; en tenslotte, één bakker, Jean Vanwallegehem. Ysenbrant en Roelandts werden prompt schepen. Het is duidelijk waar de macht lag; bij al degenen die in het grondbezit en de vlasnijverheid een reden hadden om de bestaande orde te verdedigen.

De eerste gemeentewet

Het Belgische parlement heeft er volle drie jaar over gedaan, met hoogoplaaiende debatten, om te komen tot de wet van 30 maart 1836. Koning Leopold I, in navolging van Willem I, beoogde zijn door de Grondwet beperkte bevoegdheden te verruimen door de hand te leggen op de benoeming van burgemeesters en schepenen. Het is hem niet helemaal gelukt. Een Belgisch compromis gaf hem de burgemeesters maar wees de verkiezing van de schepenen toe aan de raadsleden. Om de drie jaar moest de helft van de raadsleden uittreden (systeem dat tot in 1921 werd behouden, maar op 11 oktober 1911 voor de laatste keer toepassing had gevonden).

Deze Belgische wet hield vast aan het uiterst beperkte kiezerskorps. De in Aarsele geboren Constant Vanden Berghe schreef op 25-jarige leeftijd in het Gentse weekblad *Den Vaderlander*, 14 maart 1833: “ zestig eigenaars in Meulebeke beslissen over 900 inwoners”. Je kon het ook van Tielt zeggen. Maar niemand lag wakker van deze democratische verzuchtingen.

Bovendien week dit Belgische lokale vlak vooralsnog sterk af van het grotere, parlementaire vlak. In de kleine republiek bestond er zo goed als geen scheiding tussen kerk en staat. Er heerst een soort van eenheidsregime tussen de stedelijke gezagsinstantie en de deken der christenheid, die zijn richtlijnen met betrekking tot de verkiezingen rechtstreeks van de bisschop toespeeld kreeg.

Op 14 juli 1836 werden dan de eerste echte gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Het beperkte kiezerskorps (375 kiesgerechtigden, waarvan 215 stemden) vertimmerde de ploeg van oktober 1830 nogal. Burgemeester werd Pierre Erard, geneesheer, maar hij cumuleerde dit beroep met dat van vlaszaadhandelaar (zoals Poelman!); de raad koos de handelaars Henri Goethals en Pierre Plettinck tot schepen. Slechts twee landbouwers maakten deel uit van de raad. Een advocaat, Jean Van Zantvoorde, familielid van een katoenindustriële onderneming uit de Hollandse tijd, een notaris, Fidèle Wauters en een chirurg, Louis La Perre-De Roo, benevens een deurwaarder, Edouard Verhulst deden hun intrede. Andere gezichten, maar dezelfde belangenvertegenwoordiging. Deze verkiezingen zijn nog geen ‘partijpolitieke’. De burgemeester is vanzelfsprekend katholiek, maar er zijn op de eenheidslijst enkele liberaalgezinden. Dat was al zo geweest in de Hollandse tijd (bij de eerste verkiezingen van Henri Ysenbrant). Schepen Plettinck en raadslid Wauters gaan daar nu ook voor door. Gemeentesecretaris Constant Vanden Berghe (K.B. van 14 november 1836) is een volbloed liberaal, die op 2 juli 1843 de *Thieltenaar*, een

gematigd, maar belangrijk liberaal weekblad uitgeeft, waarop de katholieke *Gazette van Thielt* slechts in 1851 een antwoord is.

Crisis of geen crisis, de vlasbazen blijven

De eerst drie burgemeesters van Tielt, Jean Poelman (1830-1836), Pierre Erard (1836-1841) en Charles Stevens (1841-1881) waren 'vlaszaadkoopman'. Ze vertegenwoordigden de belangrijkste economische groep van de stad. Ze hadden met de landbouw- en textielcrisis van 1830, 1837 en 1845 af te rekenen. Zeker het lange bewind van Charles Stevens muntte niet uit door innoverende maatregelen. Tielt bleef zweren bij de, veroordeelde, huisnijverheden en verkeek aldus een kans om na het beruchte dieptepunt van de laatste hongercrisis nieuwe industrieën aan te trekken of althans de oude nijverheden te mechaniseren. Iets wat na 1841 volop in Roeselare gebeurde.

Bij de gedeeltelijke verkiezingen van oktober 1839 kwam Henri Ysenbrant, de belangrijkste grootgrondbezitter in de raad, voorbode van een reeks agrarische baronnen in de jaren zestig en zeventig. Hij verzette zich hardnekkig tegen het invoeren van machines. Gemeenteraadslid Leon De Volder, die op 23 juni 1853 machtiging kreeg om de eerste stoommachine in Tielt in te voeren, werd naarstig tegengewerkt. Pas in 1863 kon de mechanisatie, twintig jaar te laat, beginnen. Zelfs de landbouwers kwamen niet aan hun politieke trekken. Ze hadden nooit meer dan twee of drie raadsleden. De landbouwtellingen van 1846 en 1856 leren waarom: een zeer groot aantal kleine bedrijven (1856: 900 bedrijven kleiner dan 3 ha) staan tegenover een beperkt aantal grote bedrijven van grootgrondbezitters (die dan nog meestal elders woonden). Het grootste deel van de grond was in handen van niet-Tieltenaars.

Aldus was het ijveren van gemeentesecretaris Vanden Berghe (alweer hij!) tot verbetering van de technieken in de landbouw eveneens tot mislukken gedoemd. Op tweede kerstdag 1861 werd een met stoomkracht aangedreven dorsmachine met stenen bekogeld. Nog in 1857 stond in het jaarlijkse stadsverslag te lezen: "de landbouw is de rijkste schat van Thielt". Maar de eerste landbouwer die het tot schepen bracht was Charles Bekaert, in de verkiezingen van 1863, voor één legislatuur. Het zou dan nog meer dan 60 jaar duren vooraleer een opvolger kwam.

Een katholiek bolwerk

De gemeenteraadsverkiezingen van de tweede helft van de 19e eeuw, tot aan de grondwetsherziening van 1893, zijn gekenmerkt door het opkomen van een sterke katholieke partijorganisatie die een absolute en homogene meerderheid kon bestendigen en een paar aanpassingen (1848 en 1871) van het kiezerskorps, waarvan alleen enkele kleine middenstanders konden profiteren.

De echte katholieke partijformatie is in Tielt laattijdig opgedoken. Het stadje heeft lang geleefd in een soort van patriottisch ‘unionisme’ waarbij het verschil tussen liberaal, liberaal-katholiek en conservatief-katholiek nauwelijks opgemerkt werd.

Maar goed, die tegenstellingen werden wel waarneembaar in de verkiezingen van 31 oktober 1854 en 17 oktober 1857. Van dan af spreekt men in Tielt van de ‘bewarende partij’ (katholieken) en de ‘overdreven partij’ (liberalen). De voorbereiding van deze politieke ‘polarisering’ moet gezocht worden in de handelwijze van de Tieltsse stadssecretaris Constant Vanden Berghe. In tien jaar tijd, van 1836 tot 1846, had hij een zeer actieve rol gespeeld en veelal was hij de sterke man achter de schermen, zoals dat wel meer met gemeentelijke mandatarissen het geval is. Vanden Berghe trok evenwel in 1846 naar Brussel om het grote liberaal congres bij te wonen. Hij kon dus met eigen ogen vaststellen hoe snel nu de liberale partijvorming doorgang vond. Zijn aanwezigheid werd opgemerkt en zijn verdienste omwille van de *Thieltenaer* niet vergeten. De liberale regering van Charles Rogier die op 2 augustus 1847 aan de macht kwam benoemde hem tot arrondissementscommissaris te Roeselare. Van 1847 tot 1889 bleef hij een ankerfiguur in midden-West-Vlaanderen voor de liberalen.

Men kan stellen dat bij de dood van deken Darras (1855) het klimaat rijp was voor een efficiënte plaatselijke katholieke partijformatie. Dit geruchtmakende incident omtrent de (door liberalen beheerste) Tieltsse rederijderskamer *Een Roosje in liefde bloeiende* en de geestelijke overheid (1854-1856) kan daarvoor model staan. De bisschop van Brugge, Mgr. Jean-Baptiste Malou, vroeg daarbij uitdrukkelijk aan de geestelijkheid om een rol te spelen.

De eerste plaatselijke partijorganisatie is die van Kortrijk (juli 1859). Het jaar daarop (1860) is Brugge aan de beurt. Op 13 maart 1863 Roeselare, 1 mei 1863 Izegem en 8 oktober 1863 Tielt.

Daar waren twee belangrijke gebeurtenissen aan voorafgegaan. Op 23 juni 1862 werd de *Tieltsche Broederband* gesticht, een paternalistische mutualiteit waarin Adiel Mulle de Terschueren, deken Denys en Stanislas Ysenbrant de hoge toon voerden. Op 30 januari had de Tieltsse familie Van Hove twee huizen in de Kortrijkstraat gekocht: ze werden *de Tap*, het lokaal van de Katholieke Kring. Dit voorbeeld van Tielt werd nog gevolgd in mei 1866 door Ardoie en in augustus 1866 door Wingene.

De Thieltse Broederband, de Katholieke Kring, de Goede Vrienden en, enkele jaren later, het bestuur van het Davidsfonds leverden de mankracht op voor de gemeenteraadsverkiezingen, die van 1854 tot 1881 een zo goed als ongewijzigd Tielts bestuursbeeld opleverden. Alleen enkele nobiljons doen hun intrede en weinigen verkiezen op te klimmen tot provincieraadslid. De hoge ambten van volksvertegenwoordiger en senator liggen voor Tieltenaars nog verder weg.

De gemeenteraadsverkiezingen vanaf oktober 1872, bijna zonder onderbreking, zijn dan gesteld in het teken van een steeds bitter wordende tegenstelling tussen katholiek en liberaal, cumulerend in de schoolstrijd van 1878-1884 “om de ziel van het kind”.

Achter dit scherm dook echter de vervaarlijke sociale kwestie op. Ze zal heel de tweede periode (1893-1940) beheersen.

II. DE INTOLERANTE BURCHT. DE CRUCIALE JAREN (1878-1896)

Na het bewind van de ‘vlasbazen’ is Tielt aan een overgangperiode toe: burgemeester-notaris Leo de Mûelenaere, gemeenteraadslid en schepen sedert 1866, werd op 6 juni 1882 ingehuldigd. Het land bevond zich in volle schooloorlog en aan de vooravond van ernstige sociale verwickelingen. Wanneer de Mûelenaere op 8 mei 1892 overlijdt, is het stedeke in volle politieke gisting, en het zou zo blijven tot aan het uitbreken van de grote oorlog op 4 augustus 1914.

In deze spannende periode deemstert de liberale oppositie eerst zo goed als volledig weg, om nadien in volle kracht op de klerikale vesting vruchteloos neer te beuken.

Van 6 juni 1882 tot vandaag is het burgemeesterschap verankerd in de zgn. Tieltse middengroepen. Had de Mûelenaere nog enige kleinadellijke allure en grootgrondbezit, alle burgemeesters na hem behoren tot de ijvere ‘handelaars-middenstanders’ die met kleinsteedse sier leven in de brouwerij brachten. Maar de dokters, notarissen en advocaten waren uit het schepencollege niet weg te slaan. Boeren en arbeiders hadden eigenlijk geen zitplaats in deze katholieke vesting. Maar vanaf het bewind van Jan Boone (1892-1909) schallen de trompetten van Jericho over de oude muren.

De zachte liberalen

Tussen 1854 en 1878 kwamen de Tieltse liberalen soms niet eens op (zo in 1863, 1872 en 1875). Maar bij het naderen van de schooloorlog klom hun stemmenaantal in de verkiezingen van 29 oktober 1878. Hun lijst telde toen 7 kandidaten, onder wie een zekere A. Vander Cruyssen, rijksinspecteur onderwijs, en een kleine beroemdheid op de Nederlandse Taalcongressen. Het mocht niet baten. De lijst verween alweer bij de gedeeltelijke verkiezing van 1881, hoewel op 3 april van dat jaar een nieuw oppositieblad het licht zag: *De Thieltenaer*, dezelfde titel van het blad in 1843, dat in 1853 ter ziele was gegaan. Het nieuwe blad kon zijn bestaan rekken tot 23 mei 1886. De schooloorlog had er voor gezorgd dat het katholieke blok in Tielt uitgroeide tot een oninneembare burcht.

De schone ziel van ‘t kind

De parlementaire verkiezingen van juni 1878 werden gewonnen door de liberalen. Vier maand later, op 29 oktober, vonden slechts 415 Tieltse kiezers de weg naar de gemeentelijke stembus. Een barslecht dieptepunt. Maar Jan Boone (die in 1892 burgemeester worden zou) wierp zich op als een verbeterde jonge strijder. Vanaf maart 1879 trok hij met Désiré Minnaert, redacteur van de *Gazette van Thielt*, van

meeting naar meeting: Ruiselede, Oostrozebeke, Ingelmunster, Aarsele, Meulebeke. Kortom: de gehele streek werd wakker geschud.

Jan Boone stelde zich kandidaat bij de verkiezingen van 25 oktober 1881 en met eclatant succes. Boone was een van de tien nieuwe figuren die tussen 1866 en 1885 tot gemeenteraadslid verkozen werden, allen evenwel uit het kleine cenakel van de *Thieltsche Broederband*, die met vaste hand een conservatieve koers voor Tielt uitstippelde.

Zijn politieke carrière begon met een onverkwikkelijk incident. Twee dagen na de verkiezingen overleed burgemeester Charles Stevens. Het duurde tot 6 juni 1882 vooraleer Leo de Mûelenaere werd ingehuldigd. Het is alsof dit zeven maanden durend interregnum duidelijk aantoonde dat een geheel nieuwe periode in het Tieltse politieke leven moeizaam in aantocht was. Vooraf eerst iets over de eerste ruzie van Jan Boone.

De politieke flater van de Mûelenaere

Op 28 augustus 1882, nog geen drie maand na zijn inhuldiging, kreeg Tielt het officiële bezoek van de liberale provinciegouverneur Théodore Heyvaert. Aan dat bezoek was een woelige gemeenteraadszitting voorafgegaan. Jan Boone stond daar diametraal tegenover de burgemeester: zo'n gouverneur moest men gewoon niet ontvangen. De oppositie van Boone werd fel gesteund door Minnaert in de *Gazette*. De burgemeester goot olie op het vuur, niet alleen door de gouverneur wél te ontvangen, maar door uitgerekend een politieke toespraak te houden waarin de liberale schoolpolitiek à te opgepoetst werd. De liberale regering haastte zich de toespraak van de Tieltse burgemeester in de *Moniteur* te publiceren! Er volgde een extra gemeenteraadszitting waarbij Boone en de Mûelenaere opnieuw de degens kruisten. De *Gazette* merkte daarbij op: “De katholieke Thieltenaeren zullen ongetwijfeld die houding van de heer burgemeester afkeuren, die zoo scherp afsteekt tegen het ruitelijke en katholieke gedrag van den gemeenteraad”.

De burgemeester haalde bakzeil en liet zijn laatste liberaalkatholieke oprisping rustig verteren. Wanneer bisschop Faict op 19 december 1882 in Tielt op bezoek was n.a.v. de aanstelling van de nieuwe deken, Edward Verraes, hief hij het glas op de gezondheid van burgemeester de Mûelenaere “die de eer heeft aan het hoofd te staan van eene der katholiekste steden welke er zijn, waar men wenscht en wil dat burgerlijk en geestelijk gezag altijd zouden samenwerken”. Deze bisschoppelijke toast zou enkele jaren later de stipte richtlijn worden van Jan Boone.

De groene democraten

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 19 oktober 1884 verzuchtte Minnaert: “De werkmanskwestie komt zoo wat ten allen kante op ...”. De *Gazette* werd voor lange tijd een hardnekkige verdediger van de herinrichting van gilden, een soort van corporatisme dus. De vlaamsgezinde collegeleraar Juliaan Claerhout (1884-1887)

speelde in deze renaissance een niet onbelangrijke rol. Deze volgeling van Guido Gezelle had in de handelsklassen van het college de Waregemse jongen, Leonce Du Catillon voor zich op de banken, en beïnvloedde hem zeker in sociale richting. Du Catillon werd drukker, christen-democratisch politicus en tweederangs literator in Waregem.

Bij de verkiezingen van 16 oktober 1887 klom Boone op tot schepen, in een college dat nog altijd gesloten bleef voor boeren en arbeiders, en bovendien hard tegenstribbelde tegen August Beernaert die in steeds duidelijker bewoordingen de onvermijdelijke grondwetsherziening en het algemeen stemrecht nader bracht.

Als eerste pressiegroep tegen de geconsacreerde orde van de *Thieltsche Broederband* stichtte de jonge apotheker Lodewijk Wostyn in 1889 de culturele vereniging *D'Hulsterzonen*. Ze zou zowel op het sociale vlak (aanvankelijk) en nadien op het Vlaamse vlak een nieuwe toon aanslaan. Op 31 mei 1890 werd Florimond Fonteyne onderpastoor in Tielt: de tweede priester die in de sociale kwestie duidelijker dan Juliaan Claerhout naar voren kwam, maar geleidelijk dichter schoof bij de volgelingen van priester Daens, de groene democraten.

Voor of tegen Rerum Novarum

De gemeenteraadsverkiezingen van 13 oktober 1890 hielden al een waarschuwing in. Van de 686 ingeschreven kiezers daagden slechts 309 op, bovendien 33 met een blanco. Er heerste katholieke moeheid, terwijl in Brugge de eerste christen-democraten (de zogenaamde pre-daensisten) gekozen werden.

Op 8 mei 1892 overleed burgemeester Leo de Mûelenaere en hij werd opgevolgd door Jan Boone. De stad stond in rep en roer over de grote pauselijke brief, die met een jaar vertraging vanop de kansel afgelezen werd en tot zware verdeeldheid aanleiding gaf. Allerlei gilden werden inderhaast opgezet, zo voor de wevers, de landbouwers, de schoenmakers. Maar slechts een duidelijke syndicale klank is te horen wanneer priester Achiel Lauwers, sociaal voorman te Roeselare, op 18 oktober 1891 te Tielt de christelijke vakbeweging komt aanprijzen. Zonder gevolg evenwel.

In de algemene vergadering van de *Thieltsche Broederband* van 12 februari 1893 had deken Verraes het ook daarover, maar in een geheel andere richting: “Als wanneer wij, in opzoek naar de verbeteringen, de dagbladen of boeken doorlopen, die handelen over den werkmansstoestand en alle kwestien die ermede in verband staan, zien wij telkens als een der bijzonderste verbeteringsmiddels voor den werkmansstand aangeprezen: de *samenwerking*”. Geen syndicaten, maar samenwerking onder paternalistische voogdij, dus. In deze dekenale toespraak ligt al de geboorte verscholen van het Tieltsse Gildhof, waarover we het verder nog zullen hebben.

De nederlaag van 1895

Het parlement stemde op 5 april 1895 de nieuwe gemeentelijke kieswet. Onderpastoor Fonteyne wordt dezelfde maand naar Brugge overgeplaatst, juist op het ogenblik dat men alle katholieke sociale groeperingen bundelt in een Tieltse ‘Katholieke Volksbond’, maar dan in paternalistische traditie, helemaal niet afgestemd op de ontwikkelingen van de christelijk-sociale beweging in Roeselare, Kortrijk of Gent.

Op 11 augustus 1895 werd de liberale vereniging *Amicitia* opgericht. Tijden van onverdraagzaamheid, over en weer, braken aan. De gemeenteraadsverkiezingen van 17 november 1895, de eerste sedert de belangrijke grondwetsherziening (1893), zouden bijzonder spannend verlopen. De Tieltse grijze eminentie, député Henri Loontjens, verklaarde op 18 september: “Vrienden, gij weet dat wij, met het algemeen stemrecht, een nieuw politiek leven ingegaan zijn, waaraan nu alle standen deelnemen”. En op de kiesmeeting van 30 oktober beloofde Boone “Vooral in dezen tijd van maatschappelijke hervorming, zal de burgemeester van Thielt, het oog gevestigd houden op de wereldberoemde encycliek van den onsterfelijken Leo XIII, de belangen van gansch zijn volk weten voor te staan”. Dat was duidelijk, behalve dat men met deze encycliek twee verschillende richtingen uitkon!

Er werd tegen de katholieke lijst een tweede lijst bekendgemaakt op 13 november, met Emiel Robberecht, iemand met daensistische sympathieën. Deze lijst haalde op 17 november 1 zetel en deed schepen Goemare tuimelen. Minnaert kloeg steen en been: “Hij is deerlijk! Hij is vernederend! den uitslag. Hij was voorzien nochtans want er was verdeeldheid”. En op nieuwjaar 1896 liet hij zich meewarig ontvallen: “Het katholieke Thielt liet zich, bij de laatste kiezing zand in d’oogen strooien en bedriegen, en het zette den eerste stap langs liberalen weg”.

In de maanden januari-maart 1896 werd de verkiezingsuitslag nog aangevochten, maar uiteindelijk door gouverneur Léon Ruzette bevestigd. De *Gazette* begon nu een ware campagne tegen de daensistische liberalen, die zich inspireerden op de “averrechtse waareghemsche democratie” (Leonce Du Catillon!). Maar de splitszwam op sociaal gebied, voor of tegen een autonome politieke arbeidersvertegenwoordiging, binnen of buiten de Tieltse katholieke partijformatie zou tot in 1932 aanhouden.

Eenmaal zou dit leiden tot een opmerkelijke daensistische meeting. Op 9 oktober 1898 kwam het duo priester Adolf Daens en Hector Plancquaert (van Wortegem-Petegem bij Deinze) naar Tielt. Zij werden weggehoond.

III. BARSTEN IN HET OUD GEBOUW (1896-1921). DE REVOLUTIE VAN ONDERPASTOOR MONCAREY

De gemeenteraadsverkiezingen van 1895 hadden een schok gegeven: een liberaal (daensistisch) kandidaat voor een halve legislatuur. Op 15 oktober 1899 verviel het mandaat van Emiel Robberecht. Einde van de eerste politieke oppositie in Tielt.

Pas op 24 april 1921 nam een socialist, Achiël Baert, bezit van een zetel. Niettemin plaatsen de socialisten in 1900 en de liberalen in 1905 een keiharde aanval. Hij werd glansrijk afgeslagen. Symbool van dit triomfantelijke katholiek bestuur was de oprichting van het 'Gildhof' (1905); symbooldrager: burgemeester Emiel Vandevyvere (1909-1919).

Maar de basis roerde. De christelijke arbeidersbeweging, gedragen door Prosper Moncarey (werkzaam in Tielt, 1901-1925) eiste geleidelijk eigen politieke macht op. Dit zou de gemeenteraadsverkiezingen, van 1921 tot vandaag, blijven domineren.

De Katholieke Volksbond van Jules Vervenne

Op 10 oktober 1896, op verzoek van de kersverse Brugse bisschop Mgr. Gustave Waffelaert, ontstond de *Thielsche Volksbond*: alle gilden, genootschappen en liefdadige verenigingen werden gebundeld. Dit was geen aanzet voor een nieuwe christelijk-sociale beweging, maar een verstevigd herschikken van alle bestaande krachten, onder het voorzitterschap van Emiel Vandevyvere.

Vanaf januari 1898 werd de Volksbond gedomineerd door twee sympathieke figuren: onderpastoor A. Boutens en onderwijzer Jules Vervenne, van Wevelgem afkomstig, die zich evenwel als drukker in de stad had gevestigd. Vervenne's meesterlijke jaarverslagen van 12 april 1899 en 7 maart 1900 geven een goed beeld van het vigerend katholiek sociaal programma: 1° geen progressieve interpretatie van Rerum Novarum, 2° geen autonome vakverenigingen, 3° versteviging van de mutualiteitswerking, maar geen nadruk op de lijfrentekas (hoezeer Emiel Vandevyvere en Hector Impe zich ook voor dit laatste inzetten).

Dit programma had geen toekomst. Dat ondervond de uitgebreide delegatie (onderpastoor Boutens, Emiel Vandevyvere, Jules Vervenne, Jan Boone en zijn zoon Fritz en Jozef Waelkens) die op 22 september 1901 op het 10e congres van de Belgische Volksbond te Brugge aanwezig was. Ze stak wel iets op over de noodzaak aan technisch onderwijs. In Tielt ontbrak echter een doordrijvende geest om komaf te maken met dit sociale immobilisme.

Pas op, de socialisten komen!

Rond de eeuwwisseling breidde de socialistische beweging zich uit naar het platteland. In mei 1891 werd een eerste partijkern gevestigd, en ongenadig afgeslagen door burgemeester Leo de Mûelenaere: dit was nog kinderspel. Na een laatste opflakking van de daensisten in 1898 en een uitgebreide theologische bestrijding door deken Verraes in de *Gazette*, kwam de grote rode aanval.

Op 31 december 1898 verzuchtte Minnaert: "In onze stad Thielt gaat het ook niet meer gelijk eertijds. Liederen zijn opgekomen die gedurig spreken van de ontvoogding des volks... Schriften worden verspreid, die gedurig schrijven van vrijheid en volksgeluk, maar die anders niets verrichten als ophitsen tegen de overheid".

Eind 1900 werd een socialistische coöperatieve (een bakkerij en een kruidenierswinkel), 'De Zon', opgericht. Deze vestiging had plaats na het overlijden van de deken op 20 oktober. De nieuwe deken, Theoduul Busschaert, oud-principaal van het college, verklaarde op 9 december: "Het socialisme zal den christen werkman in Thielt niet aanlokken noch verblinden...". De bedreigde groep was voornamelijk te vinden onder de wevers, die in het lokale economische proces voorbijgestreefd werden door de schoenmakers. Onderpastoor Boutens gaf zijn wevers een gepeperde waarschuwing op 17 december: "... tegen het opkomend socialisme, dat poogt Thielt in te breken, maar dat voorzeker niet zal lukken". Vechtpartijen braken uit op 17 en 24 december. Vier dagen later antwoordde burgemeester Boone met drie politieverordeningen, waarvan er twee zeker ongrondwettig waren.

De verkiezingen van 18 oktober 1903 zouden er nog sporen van vertonen. Ze werden krachtadig en nauwlettend voorbereid: men wilde in geen geval een herhaling van 1895. Burgemeester Jan Boone stond op het hoogtepunt van macht en aanzien.

Sedert 1901 was hij plaatsvervanger op de lijst voor de Kamer, en dit was de eerste keer dat een Tielts burgemeester tot deze hoogte doorstootte. Het zal zo blijven voor zijn opvolgers Emiel Vandevyvere (1909-1919) en Fritz Boone (1919-1932).

Toch werd door het liberale genootschap *Amicitia* een tweede lijst (de lijst Henri Dewitte) ingediend, "om de werkmansbelangen te verdedigen". Op de kiesmeeting van 11 oktober riep Boone uit: "We ... worden bevochten door eenen eenvoudigen werkman, die waarschijnlijk gedroomd heeft dat alles verkeerd loopt op het stadhuis ... Verre van mij, onze tegenstrever te versmaden omdat hij tot den arbeidenden stand behoort. Maar ...". Pittig detail: Henri Dewitte kwam uit de Volksbond! Deken Busschaert poogde de dissident nog terug te halen. Iedereen zag in deze lijst een hels socialistisch manoeuvre.

Dewitte haalde 765 stemmen (op een totaal van 2840) en werd niet verkozen. Désiré Minnaert wel, alsook dokter Ferdinand Vande Walle (senior), ondervoorzitter van D'Hulsterzonen. De *Gazette* werd nu uitgesproken de woordvoerder van een triomfalistisch conservatief-katholieke meerderheid. Op 10 oktober 1904 werd Emiel Vandevyvere schepen en op 28 januari 1905 werd Lodewijk Wostyn beëdigd als stadsontvanger. De Thieltsche Broederband en D'Hulsterzonen beschouwden zich van nu af aan als de twee pijlers waarop het politieke leven definitief gegrondvest was. En dit bleef zo tot aan het uitbreken van de eerste wereldoorlog.

De vruchteloze liberale aanval

Op 26 oktober 1904 verscheen de *Thieltsche Burger* opnieuw en, teken des tijds, op 17 december de *Thieltsche Werkman*. De liberale associatie poogde een laatste uitval. Deken Busschaert las op 1 januari 1905 een straffe verklaring op de kansel tegen *Amicitia*, "die onlangs in een plechtige omstandigheid verklaringen heeft gedaan van

liberalisme en strijd tegen de geestelijkheid, die het volk aanlokt door gevaarlijke dansfeesten, en die besloten heeft nieuwe ongodsdienstige gazetten te verspreiden, om onze godsdienstige stad ermede te vergiftigen”.

Op 22 april werd een liberale vereniging Roeselare-Tielt opgericht en op 10 september een ‘dag der liberalen’ gehouden in de stad. De parlementaire verkiezingen stonden voor de deur. Deze laatste liberale aanval vergleed op 14 juli 1906. De *Thieltsche Werkman* gaf het op. Het was nog te vroeg voor een oppositie in de stadsraad.

Het huis der Gilden

Op 10 september 1905 werd het Gildhof in aanwezigheid van Mgr. Waffelaert ingehuldigd. De bisschop had het over “het bolwerk van de katholieke zake, waartegen men tevergeefs storm loopt”. Niet alleen een katholiek bolwerk, maar ook de plechtige consecratie van de Tieltse gildenbeweging. Adiel Mulle de Terschueren hoopte dat in dit Gildhof ooit beroepsonderwijs zou gegeven worden en Minnaert stelde het gebouw open voor de werkman en de kleine burger. Het werd op korte tijd een versteende Thieltsche Volksbond, anno 1896. De gemeenteraadsverkiezingen van 20 oktober 1907 bevestigden dit algemeen beeld. Wanneer op 8 april 1909 Emiel Vandevyvere het bewind van Jan Boone had overgenomen leek de zege van deze Volksbond definitief. Niets was minder waar.

De revolutie van onderpastoor Moncarey

De Tieltse arbeiders, voornamelijk de wevers en schoenmakers, vonden niet alleen de weg naar het Gildhof, maar ook die naar het echte syndicalisme. Reeds op 18 januari 1906 kwam pater Rutten spreken en op 14 november René De Bruyne van de Gentse textielvakbond. Deze beweging won nog aan kracht wanneer op 21 februari 1909 Isidoor De Grève secretaris werd van het Verbond Textielarbeiders Roeselare. Bovendien poogden de daensistische christendemocraten nog eenmaal in november 1909 met de *Vrije Democraat* en ‘t *Vrije Vakblad*. Bezielers waren Paul Robberecht (familie van Emiel Robberecht, cf. de verkiezingen van 1895) en G. Buysschaert. Maar deze golf liep dood in april 1910.

Toen was het ogenblik van Moncarey aangebroken. Vanaf 18 juni 1910 begon hij (nog als collegeleraar) in de *Gazette* een indrukwekkende reeks artikels over de *Christen-Demokratie*: een radicale aanval op het sociaal-conservatief beleid. De traditionele opvattingen wankelden. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 15 oktober 1911 liet de katholieke partij duidelijk weten dat zij haar kandidaten verdeelde over drie maatschappelijke groepen: boeren, burgers, werklieden. Het was de eerste maal dat het zgn. standenprincipe beleden werd. Maar het schepencollege bleef in handen van de burgers en Fritz Boone werd als gemeenteraadslid verkozen. Na de parlementsverkiezingen van 2 juni 1912 ging Moncarey (nu als onderpastoor) resoluut de syndicale weg op. Zijn eerste secretaris van het ‘christen syndicaat’,

August Callens, werd door Jules Donego (schoenfabriek) ontslagen. Prompt bevorderde Moncarey hem tot de eerste vrijgestelde in Tielt, op 10 november 1912. De autonome christelijke arbeidersbeweging was geboren.

Op 14 december 1912 lanceerde Moncarey het *Thieltsche Volk*, voorloper van de *Volksmacht*. Wanneer op 4 augustus 1914 de oorlog uitbreekt, telt Tielt slechts twee grote morele figuren: burgemeester Emiel Vandevyvere en onderpastoor Moncarey, oud en nieuw broederlijk verenigd in de moeilijke bezettingsjaren. Toen de burgemeester op 16 maart 1919 overleed, leken de barsten in het gebouw van de katholieke partij te wachten op nieuwbouw. Moncarey en de gemeenteraadsverkiezingen van 24 april 1921 zouden het ten overvloede aantonen.

IV. DE ERFENIS VAN HET FRONT (1918-1940)

De gemeenteraad van 15 oktober 1911 bleef, door de oorlogsomstandigheden, bijna 10 jaar aan de macht. Op 4 april 1921 braken voor Tielt definitief nieuwe tijden aan. Een socialist werd verkozen. Voor het eerst zetelen een boer en een arbeider, volgens het standenprincipe, in het schepencollege. Vanaf die dag beheerst een dubbele spanning het Tieltsse politieke leven. Enerzijds werd de politieke vleugel van de christelijke arbeidersbeweging een onvermijdelijke mediaspeler. De christelijke arbeidersbeweging kon evenwel haar successen nog niet consolideren en ging in 1926-1932 in de oppositie. Anderzijds bleek Tielt een uiterst vruchtbare bodem voor het Vlaams nationalisme, hoewel de flaminganten, na 10 oktober 1926 een hopeloze verwarring demonstreerden. Uitloper van deze verwarring was het kortstondig rexistisch avontuur van 1936-1938. De verkiezingen van 16 oktober 1938 werden gehouden in de slagschaduw van een niet meer te vermijden wereldoorlog. Op 11 mei 1940 zweeg de *Gazette* van Jozef De Fuster. Een nieuw Tielts hoofdstuk begon op 16 september 1944 met *De Zondag* van Jozef Vervenne.

De onvermijdelijke opmars

Reeds op 18 december 1918 had onder leiding van August Callens de eerste bijkomst plaats van de *Christene Werkliedenbond*. Het eerste nummer van *De Volksmacht*, orgaan van het Christen Werkersverbond voor Zuid- en Midden-Vlaanderen (5 januari 1919), liet ondubbelzinnige taal horen: “De oorlog is voorbij en eenen nieuwen tijd rijst voor ons op. Het rijk van de alleenheerschappij der burgerij stort met zoovele politieke rijken ineen. De werkliedenstand eischt ook zijne plaats ... in de samenleving”.

De parlementaire verkiezingen van 16 november 1919 in Roeselare-Tielt toonden de politieke opmars van de christelijke arbeidersbeweging en de socialisten. Wanneer op 7 december in het Gildhof de nieuwe volksvertegenwoordiger Isidoor De Grève (van Gent afkomstig) gehuldigd werd, drukte Joris Lannoo de brochure en sprak de Tieltsse syndicalist Antoon Wittevrongel de rede uit. “Toen wij in 1912

onze echte werkliedenorganisatie dweersdoor begonnen, ... dan moesten wij onze gedachten doen doordringen te midden veel onverschilligheid en misverstand”. De revolutie van Moncarey was voltrokken, al had ze de volgende jaren nog een bittere nasmaak. Tot 1925 kon ze rekenen op Joris Lannoo, maar ze had alvast één krachtige leidersfiguur opgeleverd: Antoon Wittevrongel.

Op 1 mei 1919 wilden de socialisten graag hun muziek ‘De Volharding’ in de strijd werpen. Het was echter nog te vroeg. 1920 en 1921 bleken voor hen nog zeer lastige jaren. Maar in elk geval, de arbeidersbeweging veroverde - met jaren vertraging - haar plaats in Tielt.

Geen rood op ‘t stadhuis !

In menig opzicht zijn de verkiezingen van 1921 de belangrijkste geweest van deze eeuw. Voor eerst gingen alle meerderjarige mannen en vrouwen naar de stembus: 5368 geldig uitgebrachte stemmen over slechts twee partijen, die er niet aan dachten een vrouw een plaats te geven.

De katholieke partij, in volle reorganisatie - alweer - poogde een evenwichtig verdeelde standengroepering te zijn: 5 zetels uit de middengroepen, 4 uit de arbeiders en 3 uit de boeren. Burgemeester Fritz Boone (20 mei 1919) scoorde een meerderheid van 83,2%. De jonge Boone had in Leuven gestudeerd en was een product van de Katholieke Vlaamse Studentenbeweging. Zijn bestuur was echter één volgehouden poging om de burgerlijke suprematie op vooroorlogs peil te houden, maar met 4 verkozenen uit de christelijke arbeidersbeweging kon dit niet meer. Merkwaardig is dat geen van de twee sterke persoonlijkheden, Isidoor De Grève en Antoon Wittevrongel, in het college kwamen. Het werd Jules Verhelst. Maar het schepencollege was opengebroken. De landbouwer Achiël Vervaeke werd eerste schepen. Naast burgemeester Boone zetelde dokter Ferdinand Vande Walle (senior).

De liberalen verdwenen van het kiestoneel; voor lang. De socialisten, met een lijst van 9 kandidaten, hadden in de grootste euforie 1 zetel: Achiël Baert. De oude rivaliteit liberaal-katholiek was op slag vervangen door de tegenstelling socialist-katholiek. De oude Minnaert en zijn opvolger Jozef De Fuster hadden in de *Gazette* de slogan “Geen rood op het stadhuis!” gelanceerd. Doch sinds 21 april 1921 zetelen de socialisten met afwisselend succes in de raad (zestig jaar later komen ze in het schepencollege).

De nationalisten kwamen niet op. Dit hadden ze ook niet gedaan bij de parlamentsverkiezingen van 16 november 1919. Alle flaminganten zaten toen nog broederlijk in de Katholieke Vlaamse Bond, onder leiding van Lodewijk Wostijn en Emiel De Sutter.

De grote scheur van 1926

De opmars van de christelijke arbeidersbeweging voltrok zich niet zonder slag of stoot. Op 19 januari 1919 kreeg Tielt een liberaalgetinte *Handels- en Nijverheidskamer* die zich diametraal opstelde tegen het ACW en de vakbondseisen. Op 30 augustus 1923 stapte een van de tenoren van deze Kamer in de voorzitterszetel van de Tieltse Bouwmaatschappij waarbij co-voorzitter Jules Verhelst (ACW) nauwelijks geduld werd. Het ergste was echter dat in de zomer van 1922 het ACW uit het Gildhof gestoten werd. Maar het ACW sloeg terug: op 14 september 1924 werd een eigen feestzaal en eigen lokalen in het Volkshuis (Oude Stationstraat) ingehuldigd en een eigen muziek opgezet, 'Vermaak na Arbeid'. Het ACW kende ook grote tegenslagen: op 19 april 1924 nam Isidoor De Grève na een ontredderd privé-leven plotseling ontslag. Eind 1925 werd Prosper Moncarey benoemd tot pastoor in Wijnendale (Torhout).

De parlamentsverkiezingen van 5 april en de provinciale van 8 november 1925 versterkten zowel de nationalisten (met Emiel Thiers) als de christendemocratische vleugel, die uit de katholieke partij weg wilde.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 10 oktober 1926 kwam het ACW alleen op, met als lijsttrekker Antoon Wittevrongel, nu definitief de grote man van de arbeiders. De lijst haalde slechts 2 zetels. De nationalisten (Emiel De Sutter en Constant De Vries) en de socialisten (Achiël Baert en Albert Van Keersbulck) eveneens. Boone's lijst verschraalde tot 7 zetels, maar met Emiel Van Daele en de weer ingekomen René Colle (11e plaats en niet verkozen). Van Daele werd meteen schepen. De legislatuur werd getekend door de grote breuk binnen de katholieke partij.

De scherven gelijmd in 1932

Op 6 november 1926 schreef Catholicus (pseudoniem voor Georges Colle, principaal van het Tieltse college en broer van René) dat het hele politieke debacle in de stad veroorzaakt was door de nationalisten. Catholicus heeft tot aan de parlamentsverkiezingen van 29 mei 1929 deze groep hardnekkig bekampt. Zijn anti-nationalistische hetze had succes, ook al omdat Joris Van Severen zelf zorgde voor diepe verdeeldheid in de Tieltse rangen. Op 29 mei 1929 'viel' Van Severen. Hij trok zowel Emiel Thiers (provincieraadslid) als Constant De Vries (gemeenteraadslid) en Joris Lannoo mee in het Verdinaso. Emiel De Sutter moest de volgende gemeenteraadsverkiezingen alleen voorbereiden en uitvechten. Maar ook de ACW-dissidenten dienden weer binnengehaald te worden. Mgr. Waffelaert kwam in juli 1928 bemiddelen over de vete. De middengroepen werden versterkt door een trio 'fabrikanten' (de Kamer van Koophandell!): Franz Impe, Oscar Van Maele en Frans Vandevyvere. ACW kreeg het aanbod van 4 verkiesbare plaatsen met o.a. Jozef Vervenne, die vanaf 1931 regionaal secretaris van het ACW geworden was. Bovendien werd een schepenzetel aan Wittevrongel beloofd. Reeds op 10 mei 1930

kon Boone de hereniging aankondigen: Tielt “de perel in de kroon der katholieke partij”.

Boone overleed echter op 16 januari 1931. De opvolging zou enige moeite kosten. De socialisten zetten een stevige propaganda op voor de vrouwen en de jongeren: Valentine Popelier (°1902) kreeg de 8e plaats. Ze behielden op 9 oktober 1931 de 2 zetels met 1.325 stemmen (20%), de hoogste score in het interbellum. Ook de nationalisten weerden zich. De drie hoofdpeters, dokter F. Vande Walle (junior), Emiel De Sutter en Walter Wostyn slaagden erin het stemmenaantal te behouden, een zetel te verliezen, een nieuwe sterke kracht naar voren te schuiven (Oscar Vermeersch) en een vrouw op de lijst te plaatsen (Margriet Berteloot).

Het duurde tot 23 november 1933 vooraleer René Colle kon geïnstalleerd worden. Antoon Wittevrongel werd eerste schepen. Voor het eerst kwam de christelijke arbeidersbeweging in het bestuurscollege. Het ACW zou deze positie, tot vandaag, behouden. Naast Wittevrongel, drie nieuwe gezichten: Jan Rotsaert, Richard Martens en Jozef Vervenne.

De haastige schim van het rexisme in 1938

Politieke partijen hebben steeds problemen: in 1933 verliet Van Keersbulck de socialistische partij. In april 1934 overleed deken Cyriel Vanden Berghe en kreeg principaal Georges Colle een andere benoeming. Hij werd pastoor te Komen vooraleer in mei 1935 de functie van aalmoezenier van het koninklijk hof te krijgen. Beiden hadden steun verleend aan de middengroepen en nu kwam er een ACW-gezinde nieuwe deken, Jozef De Strooper (die zich uiterst verdienstelijk had gemaakt tijdens de grote lockout van 1913 in Roeselare-Ingelmunster). Op 7 oktober 1934 verklaarde Emiel Thiers in het Vlaams Huis: “Wij zijn verlost van de flaminganten”. Bovendien rommelde het bij de Goede Vrienden, die traditiegetrouw sterk aanleunden bij de middengroepen. Voorzitter notaris Felix Hensmans nam op 8 december 1935 ontslag.

Op 15 maart 1936 werd Tielt opgeschrikt door een hevige Rex-betoging, gericht tegen Alois Vandevyvere. Op 24 mei kwam Hensmans met een rexistische partij op, die bij de provincieraadsverkiezingen van begin juni in het kanton 1.252 stemmen haalde. Deze verkiezing werd verbroken en overgedaan op 19 juli: het stemmenaantal voor de zelfde omschrijving steeg tot 1.408. Dit veroorzaakte een schok. Vooral het ACW dacht er de volgende jaren niet meer aan zich tot een ‘rechtse’ concentratie (met Rex of VNV) te wenden. Wanneer op 9 juli 1938 de Tieltsen nationalist met de katholieke partij wilden samengaan, liet de leiding het (bij monde van Leon Van Luchene en Jozef Vervenne) begin september afweten. De verkiezingen van 16 oktober grepen plaats in de angstige sfeer van een dreigende oorlog.

De nationalist haalden twee zetels (o.a. Benoni David) en de socialisten verloren er één. René Colle voerde een zegevierende ploeg van 10 katholieken aan, met als nieuwe gezichten: Maurice Neirinck en Leon Van Luchene. De Rex-lijst (6 leden)

werd niet meer geleid door notaris Hensmans, maar door Aristide Serroels; ze haalde 358 stemmen en verdween: ze was nooit méér geweest dan een zure middenstandsopripping. Geen enkele partij nam in 1938 vrouwelijke kandidaten op. Bij de parlementsverkiezingen van 2 april 1939 werd eerste schepen Wittevrongel tot senator verkozen. Dit was een historische gebeurtenis. Hij was de eerste Tieltenaar van bescheiden afkomst in het parlement. Op 14 november 1939 overleed hij. Het zou voor het Tieltse ACW duren tot de verkiezing van Roger Vannieuwenhuyze (senator) voor ze weer een vertegenwoordiger in het parlement had. De ploeg van René Colle stond evenwel op 10 mei 1940 voor een zware opgave.

V. NIEUWE LEIEN, OUDE GRIFFELS (1946-1976)

De tweede wereldoorlog veroorzaakte een veel moeilijker politieke situatie dan in 1914-1918. Wanneer op 21 mei 1941 burgemeester Colle zijn ambt ontnomen werd door de Belgische secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken, ontstond een gezagsvacuüm. Theoretisch kwam de macht toe aan schepen Neirinck, maar onder druk van het VNV werd in september 1942 een oorlogsburgemeester aangesteld, eerst Frans Lefevre, nadien Benoni David.

René Colle, die de laatste maanden van de oorlog in Drongen ondergedoken leefde, nam op 8 september 1944 triomfantelijk de macht weer over. Acht dagen later verscheen bij Jozef Vervenne het eerste nummer van *De Zondag*, met geestelijke steun van deken Jozef De Strooper en arrondissementeel ACW-proost Armand Desmet.

Een nieuwe partij?

Reeds in 1936-1938 was de katholieke partij in volle gisting, alhoewel daarvan in Tielt niet veel te bespeuren viel. Die vernieuwing kreeg ook niet de instemming van het ACW, en de enige Tieltse figuur die in Brussel met P.W. Segers, kanunnik Louis Colens en kanunnik Antoon Brys confereerde, was Jozef Vervenne. Gemeenteraadslid in 1931, belangrijk onderhandelaar in 1938, was hij nu een brugfiguur naar de nieuwe tijden.

Voor René Colle betekende 8 september 1944 het begin van een moeizaam einde. Een nieuwe man stond klaar, uit het verzet afkomstig: Jozef Baert, pragmaticus én doordrijver. Twee mensen werkten aan de nieuwe partijstructuur, Jozef Vervenne en Jozef Ampe. Ze kregen voornamelijk uit Kortrijk (Michiel Vandekerckhove) hun richtlijnen. Het kersverse CVP-programma (25 december 1945) ging een beetje aan Tielt voorbij. Toch leefden een aantal verzuchtingen op. *De Zondag* van 13 januari 1946 zei het als volgt: “De toestand in katholieke middens kan niet vergeleken worden met den toestand zoals wij hem voor den oorlog gekend hebben. Toen bestond er een jammerlijke verwarring en verdeeldheid door het Vlaams

nationalisme en het Rexisme veroorzaakt. De jeugd hield zich afzijdig van de politiek ... en is (nu) vol geestdrift voor het programma van de CVP”.
Het was waar, maar ...

1946: een uitzonderlijk verkiezingsjaar

Half januari werd een 18-koppig arrondissementeel CVP-hoofdbestuur samengesteld, met slechts twee Tieltenaars: Jozef Ampe en Jozef Vervenne. Het politiek gewicht in de streek was definitief verschoven naar Roeselare-Izegem. Voor de parlementaire verkiezingen van 17 februari stond Alberic Wittevrongel voor de Kamer op de 4e plaats, Jozef Baert voor de Senaat op de 3e plaats, beiden met risico. Maken we abstractie van de kortstondige senatoriale loopbaan van René Colle, dan was de Tieltse politieke top dringend aan vernieuwing toe.

Het kanton Tielt haalde 79,4% voor de CVP; voor de provincieraad (op 24 februari) zelfs 80,1%. De gehele arrondissementele uitslag was zo hoog, dat men er in slaagde, zij het na enig geharrewar, Jozef Baert als provinciaal senator door te drukken. Hiermede was een einde gekomen aan de heerschappij van de hoogburgerlijke conjunctuur van Henri Loontjes (1913), Alois Vandevyvere (1932) en René Colle (1946). Reeds op 12 oktober werd in Tielt de poll ernstig voorbereid. Dat was in jaren niet meer gebeurd. Twee weken later werden door de drie standengroepen een lijst van 8 kandidaten ingediend: 24 namen voor een lijst van 13 raadsleden. Het is in deze poll dat, een beetje pijnlijk, René Colle onvoldoende stemmen haalde. De uiteindelijke lijst (10 november) bevatte er 5 van de middenstand, 4 van het ACW, en 4 van de boeren, d.w.z. ongeveer dezelfde dosering als in 1938.

De uitslag van de verkiezingen op 24 november was navenant. De CVP haalde 78,5% van de stemmen, de BSP 21,5%. Dit vereenvoudigde politieke patroon zou stand houden tot in 1970.

Nieuwe spanningen in de jaren '50

Onder dit eenvoudig patroon scholen echter ernstige moeilijkheden, die in 1958 en 1964 volop aan het daglicht traden.

Een eerste merkwaardig feit betrof de uitslag van 12 oktober 1952. De socialisten haalden drie zetels en 27,5% van de stemmen, de hoogste procentuele score ooit. De oppositie van de nieuwe socialistische generatie, onder leiding van Marcel Linclau, loonde dus. Maar de zware structurele werkloosheid in de streek was een teken aan de wand. Het beleid van burgemeester Baert, gericht op het naoorlogse herstel van de stad, de urbanisatie, modernisering en (trage) wegenontsluiting, kon de dieperliggende crisis niet aan. Vanaf 1959 hoorde Tielt thuis in de 'noodgebieden', bijna een schoolvoorbeeld voor de regionaal-economische politiek van de ministers Gaston Eyskens en Jos de Saegher. De sociaal-economische visie van Baert (de 'filosoof van de week' in *De Zondag*) was daar niet op berekend.

Maar vooralsnog verdonkeremaande de koningskwestie (1950) en de schooloorlog (Collard, 1955) de plaatselijke politieke hemel. Alle verkiezingen van 1958 gaven een hoge winst aan de CVP. Het kanton haalde op 7 juni 74,7%; op 11 oktober leverden de Tieltsse gemeenteraadsverkiezingen opnieuw 78,5%. Een evenaring van de uitslag in 1946.

Van onder deze uitgesproken meerderheid (11 tegen 2, de socialisten hadden één zetel verloren) doken plots in verscherpte mate de vooroorlogse standenmoeilijkheden weer op. Het ACW was in 1957 al een beweging in volle ontplooiing. Een bitse polemiek tussen Baert en de KWB (Katholieke Werklieden Beweging) in de winter van 1957-58, over economie, industrialisering en tewerkstelling, deed de emmer overlopen.

Het ACW in de lift

Ondanks grote tegenslagen (in 1939 overleed Antoon Wittevrongel, in 1955 Jan Rotsaert) kon vanaf 11 oktober 1958 het ACW zijn verkozenen opvoeren tot 5. Een tweede schepenzetel werd evenwel geweigerd. Onder leiding van Leo Van Ackere, nationaal secretaris van de CVP, werd een compromisformule uitgewerkt: schepen Maurits Neirinck (middengroepen) zou op 31 december 1961 aftreden. Er kwam niets van in huis. De opmars van het ACW tekende zich duidelijk af in de politieke carrière van Roger Vannieuwenhuyze: in 1954 provincieraadslid, in 1958 gemeenteraadslid, in 1964 eerste schepen. De paritaire samenstelling van het schepencollege is thans bereikt, al is de stem van de burgemeester doorslaggevend. Bovendien werd de politieke slagkracht van de middengroepen verder afgebot door de verdwijning op parlementair vlak van de senaatszetel van Baert (1961) en de kamerzetel van Magdalena Huys (1965). Beiden hadden gedurende vijftien jaar in Brussel gezeteld. Dit Tieltsse vacuüm werd opgevuld door de senaatszetel van Roger Vannieuwenhuyze in 1968.

Nog vóór het einde van de gemeentelijke legislatuur gaf Jozef Baert op 21 november 1968 ontslag als burgemeester. De plechtige aanstelling van Daniël Vander Meulen had plaats op 23 februari 1969. Tot het Tieltsse ongeschreven politieke akkoord behoorde een middenstandsburgemeester, maar het ACW was inmiddels op weg naar een volstreekte meerderheid binnen de CVP.

De nieuwe oppositie

De verkiezingen van oktober 1970 waren vanuit democratisch oogpunt erg belangrijk. De verkiesbaarheidsleeftijd werd verlaagd tot 21 jaar, de jongeren kregen stemrecht op 18 en het aantal zetels werd uitgebreid tot 15.

De socialistische oppositie handhaafde zich op 2 zetels. Sedert 1 januari 1968 had Gentiel De Witte de plaats ingenomen van Georges Bruyneel.

Nieuw was de lijst Volksbelangen-Volksunie, eveneens 2 zetels: het basisduo Herman Verslype-Luc De Rammelaere. De Volksunie, sinds de parlementaire

verkiezingen van 1965 en 1968 in de lift, brak nu voor het eerst door op gemeentelijk niveau. Daardoor kwam de totale oppositie op 4 zetels of ruim 25% (in stemmenaantal zelfs op 36,3%).

De CVP daalde op gemeentelijk vlak, sinds 1958, met bijna 13%. De grotere politieke vrijheid van de gelovigen in de eerste postconcliaire golf bleek erg voelbaar. Binnen de partij handhaafde de verhouding ACW-middengroepen zich op 5-6, een constante sinds 1958.

De doos van Pandora

De fusieverkiezingen van oktober 1976 hielden zeer grote verrassingen in. Van de 25 zetels vielen slechts 15 toe aan de CVP, met 53% van de stemmen, hetzij een nieuwe daling van ongeveer 9%, daar waar men binnenskamers op 18 zetels had gerekend. Binnen deze formatie geschiedde echter de meest spectaculaire ommekeer sedert 1946: de 6 leden van de middengroepen hadden nu 9 ACW-ers tegenover zich.

Het schepencollege vertoonde een 3-3-verhouding. Daniël Vander Meulen bleef burgemeester, met een blokkerende meerderheid in eigen partij, maar het voorzitterschap van het OCMW werd toegewezen aan de ACW-er Noël Stevens.

De oppositie groeide aan tot 10 zetels, 4 voor de SP en 6 voor de VU, of 40% (in stemmenaantal: 46%, voor beide partijen het absoluut record). De laatste zetel van beide partijen was echter nipt. Een lijst van Onafhankelijke Kandidaten (OK), een mengeling van mistroostige Aarselenaars en politiek dakloze jongeren, haalde net niet een zetel, omwille van het nieuwe kiessysteem dat kleine partijformaties benadeelde.

De grootste gediscrimineerde groep bleef die van de vrouwen. In 1970 twee verkozenen op 15, maar wel een schepen (Bertha Bruneel); in 1976 2 verkozenen op 25, maar nu niemand meer in het college. En dat zou zo blijven tot na de verkiezingen van 1994, wanneer Lieve Vandevelde de overleden Johan Braekevelt opvolgde.

VII. EEN KWARTEEUW FUSIE IN VIER SCHUIFJES (1977-2000)

Een moeilijke start

Het nieuw schepencollege dat op 1 januari 1977 zetelde onder voorzitterschap van burgemeester Daniël Vander Meulen bood vriendelijk plaats aan de oud-burgemeesters van Aarsele (André Vander Meulen) en Kanegem (André Van Overbeke), die prompt schepen werden. Zoals op de meeste plaatsen was de fusie niet goed voorbereid. Voornamelijk in Aarsele had men grote moeite om de operatie te verteren. Ooit zal men eens de historische en politiek-sociologische verklaring moeten vinden over het getouwtrek achter de schermen in midden-West-Vlaanderen dat aanleiding heeft gegeven tot een merkwaardige lappendeken waarbij

de agrarische uitbreiding van Tielt weinig kansen bood op een verdere industrialisering. Vooralsnog werd die industrialisering gezien als de enige hefboom naar grotere welvaart. De demografische groei stagneerde tot net onder de 20.000 inwoners en het ziet er naar uit dat het tot ver in de 21ste eeuw zo blijven zal.

Het lokale verenigingsleven van de deelgemeenten was nauwelijks bij de voorbereiding betrokken geweest en de stedelijke culturele raad (nog door het voorgaande bestuur 'aangeduid') werd niet eens vernieuwd en zeker keek men niet uit naar democratische verkiezingen of aansluiting bij de nieuwe formules die toen opgang maakten. Daar kwam in 1979 verandering in wanneer van onder uit een twintigtal verenigingen om culturele verkiezingen vroegen, aansluiting op de verworvenheden van het cultuurpact (1973) en op het eerste decreet voor cultuurbeleid en culturele centra (1974). Een jaar lang werd een robbertje uitgevochten met het CVP-bestuur om de juiste formule te vinden. Net op tijd: in 1980 kwamen het cultureel centrum 'Gildhof' en de nieuwe openbare bibliotheek (decreet: 1978) klaar en werden zes stedelijke adviesorganen tot stand gebracht, voor sport, cultuur en jeugd. Dit was een nieuw gegeven in het politieke leven van de stad. Met vallen en opstaan moest nu geleerd worden met adviesformulering en adviesopvolging om te gaan.

Het eigenlijke politieke terrein lag er na de fusie echt niet gemakkelijk bij. De CVP vond plots 46,8% van de stemmen tegenover zich. Vermoedelijk hebben ongeveer 6% van de kiesgerechtigden blanco of ongeldig of niet gestemd (we beschikken voor 1976 niet over de juiste cijfers). Dit percentage steeg nadien voortdurend: in 1982 8,2% (1.150 kiezers), in 1988 8,7% (1.265) en in 1994 11,1% (1.620). De fusieoperatie heeft de burger nog niet echt dicht bij het lokale bestuur gebracht. Ook intern stonden de partijgroeperingen onder zware druk. Dat was voornamelijk het geval in de CVP. De middengroepen verkeerden daar nu duidelijk in de minderheid tegenover het ACW. Burgemeester Vander Meulen trok daar de conclusie uit en begon in 1978 te werken aan *Tielts Toekomst*, een uitvalsbastion naar een liberale partijformatie (de PVV, nadien VLD genoemd). Daardoor ontstond in 1980 reeds een verscherpte pre-electurale sfeer die aanleiding zou geven tot een van de meest merkwaardige verkiezingen.

Niet paars, maar wel een anti-CVP-coalitie

De liberalen deden in 1982 met vlag en wimpel hun intrede en werden de tweede grootste formatie met 2.579 stemmen en 5 zetels. Dat was op één na de omvangrijkste nieuwe intrede van een partij, vergeleken bij de socialisten in 1921 (1 zetel), de Vlaams-nationalisten (2 zetels) en de christen-democraten (2 zetels) in 1926, de Volksunie (6 zetels en 3.068 stemmen) in 1976. Burgemeester Vander Meulen verloor 400 voorkeurstemmen vergeleken bij 1976, wat bijzonder weinig was, nu hij niet meer beschikte over het organisatorische apparaat van de CVP. Hij koos voor een coalitie tegen de traditioneel grootste partij en vond zijn bondgenoten bij de SP en de VU. De socialisten waren in stemmen vooruitgegaan

(+171), maar niet in zetels: status-quo op 4. Bij de Volksunie was er ernstig verlies (-539); ze hield 4 zetels over, maar leverde twee sterke schepenen: Herman Verslype en Luc De Rammelaere, die in 1970 hun eerste stappen op het politieke terrein hadden gezet en 12 jaar werking bekroond zagen met participatie aan het bestuur. De drie grote tenoren van de CVP hadden het pleit verloren: lijsttrekker Marcel Verleye (2.285 stemmen), Roger Vannieuwenhuyze (2.006) en André Rotsaert (1.708). Hun partij ging voor het eerst in de oppositie. Bovendien stond het ACW voor een grote uitdaging: het duo Vannieuwenhuyze-Rotsaert had er reeds 4 legislaturen opzitten. De sterkste christelijke beweging moest naar een sterke opvolging uitkijken. En dat was in 1982 helemaal niet duidelijk. Overigens slaagde de CVP er niet in om een stevige oppositie door te drukken. Zij was van de ene dag op de andere uit het beleid gevallen, verbeterd om de vaandelvlucht van haar burgemeester. Zij had evenwel nog niet het diepste dal bereikt. Vanaf 1986 trapte de anti-CVP-meerderheid zo op haar adem dat ze zich naar het einde van de legislatuur voorsleepte. De drie partijen timmerden allermindst aan de cohesie van de coalitie. Belangrijke infrastructuurdossiers haperden en schoven uit. Er was voor de coalitie duidelijk een tweede adem van doen.

De halve terugkeer van de CVP

De verkiezingen van 1988 werden zo mogelijk nog harder uitgevochten. Binnen de CVP bleef Marcel Verleye lijsttrekker. Samen met André Rotsaert (ACW) voerde hij een hevige campagne. Senator Vannieuwenhuyze bleef wel op de lijst staan, maar zou wijken als zijn zoon, Luc, verkozen werd. Bij de middengroepen deden Trees Pieters (979 stemmen en verkozen) en Michiel Van Daele (972, idem) hun intrede. Zij konden de middengroepen in de CVP versterken. Van beiden werd gezegd dat ze kandidaat-burgemeester konden zijn, maar het was voor geen van beiden weggelegd. Voor Trees Pieters duurde het gemeentelijk mandaat slechts zes jaar. Nadien stapte zij over naar het federale parlement. Op die wijze was Tielt opnieuw in Brussel vertegenwoordigd. Nu senator Vannieuwenhuyze in 1995 zich niet meer verkiesbaar stelde. Hij had er toen 27 jaar parlementair mandaat op zitten (het langste mandaat sedert 1946, het derde langste voor Tielt in de Belgische geschiedenis (na August Beernaert, 38 jaar, en Jules d'Anethan, 29 jaar). Ook voor Michiel Van Daele leek de weg naar de sjerp gebarricadeerd door het eclatante succes van Verleye en de overbevolking aan burgemeesterskandidaten in de middengroepen. Niemand kon toen echter zes jaar vooruit blikken naar de toekomst.

Maar nu terug naar de hete herfst van 1988. Weken aan een stuk werd het stadsbeeld beheerst door de foto's van de twee kandidaat-burgemeesters: Daniël en Marcel lachtten iedereen toe. Verleye haalde de hoogste stemmenscore ooit sedert 1976: 2.339 en zijn partij haalde 13 zetels of de meest nipte meerderheid. Vander Meulen dreef zijn score op tot 1980, maar de VLD verloor een zetel (nu 4). De SP ging voor het eerst in het verlies zowel in stemmen (-264) als in zetels (-1). De

Volksunie bleef op 4 zetels. Voor het eerst kwam AGALEV op (835 stemmen en 1 zetel voor de nieuwkomer Lut Dornez en waarbij principieel gekozen werd voor een allochtoon op de lijst: Izci Ali).

Aan 21 jaar burgemeesterschap van Daniël Vander Meulen kwam nu een einde. De CVP koos voor veiligheid. Zij vormde een coalitie met de SP (samen 16 zetels). Het leek een comfortabele meerderheid. Maar alles verliep stroef. In 1989 deed zich een zwaar incident de parcours voor met de culturele adviesorganen, waarbij de Vaste Nationale Cultuurpactcommissie nog eens (de vorige keer in 1979-1980) moest bemiddelen. Grote projecten kantelden of riepen nieuwe weerstanden op. Bovendien raakten zowel Marcel Verleye als André Rotsaert besproken en verwickeld in sterk aangevochten benoemingsdossiers. Verleye werd veroordeeld en schoot er zijn burgemeestersjerp bij in, en van toen af krasselde de afgetakelde meerderheid, gedoogd door een VLD-oppositie waar Gery Germonpré nu de coming man werd. Firmin Warnez werd na eindeloze beurtspelletjes van dienstdoende eerste schepen, uiteindelijk toch burgemeester. Hij poogde de brokstukken te lijmen, ook toen halverwege de legislatuur de afspraken voor schepenvissels niet doorgingen (Frans Gelaude en Astère Verbeken bleven zitten). In feite werd Tielt niet meer bestuurd. De korte en hachelijke bestuursperiode van Firmin Warnez was de allereerste waarbij iemand uit de landbouwersgroep de sjerp omgordde. Wel hadden de boeren in Tielt sinds 1958 een vaste plaats in het schepencollege: Marcel Billiet (landbouwleraar, 1958-1976); Firmin Warnez (zaakvoerder Boerenbond, 1976-1982, 1988-1994), Marc Seynaeve (landbouwleraar, 1994-2000).

Op naar het millennium

Als lokale verkiezingen zin hebben, dan zeker die in oktober 1994: men moest hoe dan ook uit de bestuurlijke impasse geraken. Opnieuw gaven ze een hevige tweestrijd te zien. Wat angstig bij de CVP verwacht werd, kwam uit. De partij verloor 1.606 stemmen en 3 zetels. Het absolute historische dieptepunt. Ze had, sinds 1976, iets meer dan 2.500 stemmen en 5 zetels ingeleverd. Maar zij bleef, zij het uiterst nipt, de grootste formatie (4.380, 10 zetels). De VLD haalde precies 39 stemmen minder en klom naar 10 zetels. Daniël Vander Meulen wilde nog één keer alles wagen en scoorde 2.537 voorkeurstemmen, het absolute record. Het was de grootste sprong voorwaarts die evenwel niet in politieke macht werd vertaald. De slag om de coalitievorming verloor hij. Michiel Van Daele, die in uiterst ondankbare omstandigheden zijn partij had geleid, overtuigde de SP en de VU om een beleidsploeg te vormen. Hij had ze allebei nodig om een meerderheid te vormen. Zowel de SP als de VU hadden evenwel verder verlies geleden. De SP verloor nog een zetel (nu nog 2), de VU werd gehalveerd (eveneens 2). De nieuwe meerderheid beschikte over 14 zetels.

Meteen ging de tienkoppige VLD in de oppositie, maar een teleurgestelde Vander Meulen nam ontslag als gemeenteraadslid (1995). Meteen werd het leiderschap

toevertrouwd aan Gery Germonpré, die evenwel nog voor het einde van de legislatuur in tragische omstandigheden van het politieke toneel verdween (1997). In min dan drie jaar verloor de VLD aldus twee kopstukken, wat een zware hypotheek op de toekomst legde. Ook AGALEV had het lastig om de zetel van 1988 te behouden. Dat kon slechts door een gezamenlijke lijstvorming met OPEN, een kleine groep die zich maatschappijkritisch opstelde en aldus de rode zijkant aan de groene formatie bezorgt. Aan de uiterst linkerzijde was er sinds enige verkiezingen een PVDA-eenmanslijst van Paul Decroos geweest, maar nu, in oktober 1994, dook aan de uiterst rechterzijde voor het eerst het Vlaams Blok op met 414 stemmen.

De nieuwe ploeg had enige tijd nodig om op dreef te komen. Maar vanaf 1996 rolde de trein van de projecten, die in de vorige jaren zoveel vertraging en averij hadden opgelopen, nu stevig op de sporen van de toekomst. Het is een legislatuur van grote infrastructuurwerken geworden. En waarschijnlijk zijn een groot aantal wissels op de toekomst door deze ploeg getrokken al is dit voor de haastige tijdgenoot niet duidelijk.

De verkiezingen van 8 oktober 2000 roepen vele vragen op. Rukt de CVP van het historische dieptepunt op naar een nieuwe absolute meerderheid of beperkt zij zich tot een bescheiden zetelwinst? Kan het ACW zijn zwaar verlies goedmaken (9 zetels in 1976, nog 3 in 1994). Haalt de VLD nog eens zo'n topser of levert zij in na het verlies van de grote tenoren? Kunnen de SP en de VU ook hun historisch dieptepunt ombuigen? Houdt AGALEV opnieuw zijn zetel? Geraakt het Vlaams Blok aan een nipte zetel of was de uitslag van 1994 van voorbijgaande aard? Wat doen de blanco's en de thuisblijvers? En tenslotte, zitten we voorgoed in een plaatselijk politiek landschap dat definitief getekend wordt door de kunst van de coalitievorming?

Voorlopig kunnen deze vragen niet ten gronde beantwoord worden. De kiezer zal er over beslissen. Zeker is, dat alle verkiezingen sinds 1976 voor onverwachte wendingen hebben gezorgd. Sinds 25 jaar beantwoordt niets of bijna niets meer aan de langdurige monopoliepositie van de katholieke groepen (1830-1946) en van de CVP (1946-1976). Het zou kunnen dat de laatste kwarteeuw een overgangperiode was. En dat vanaf 2001 stevige programmatorische afspraken door coalitiepartijen noodzakelijk zijn om het pluralistisch karakter van onze lokale gemeenschap te verdiepen.

---

bovenaan links:
burgemeester Jan Boone (1892-1909)

bovenaan midden:
burgemeester Fritz Boone (1919-1932)

bovenaan rechts:
burgemeester Emiel Vandevyvere (1909-1919)

tweede rij links:
burgemeester Leo de Mûelenaere (1882-1892)

tweede rij rechts:
Prosper Moncarey (collegeleraar 1901-1912, onderpastoor 1912-1925)

bovenaan links:
burgemeester René Colle (1933-1946)

bovenaan rechts:
burgemeester Jozef Baert (1946-1969)

tweede rij links:
burgemeester Daniël Vander Meulen (1969-1988)

tweede rij rechts:
burgemeester Michiel Van Daele (sinds 1995)

volgende pagina:
de Thieltsche Broederband (op de foto anno 1903): kweekvijver voor gemeenteraadsleden

